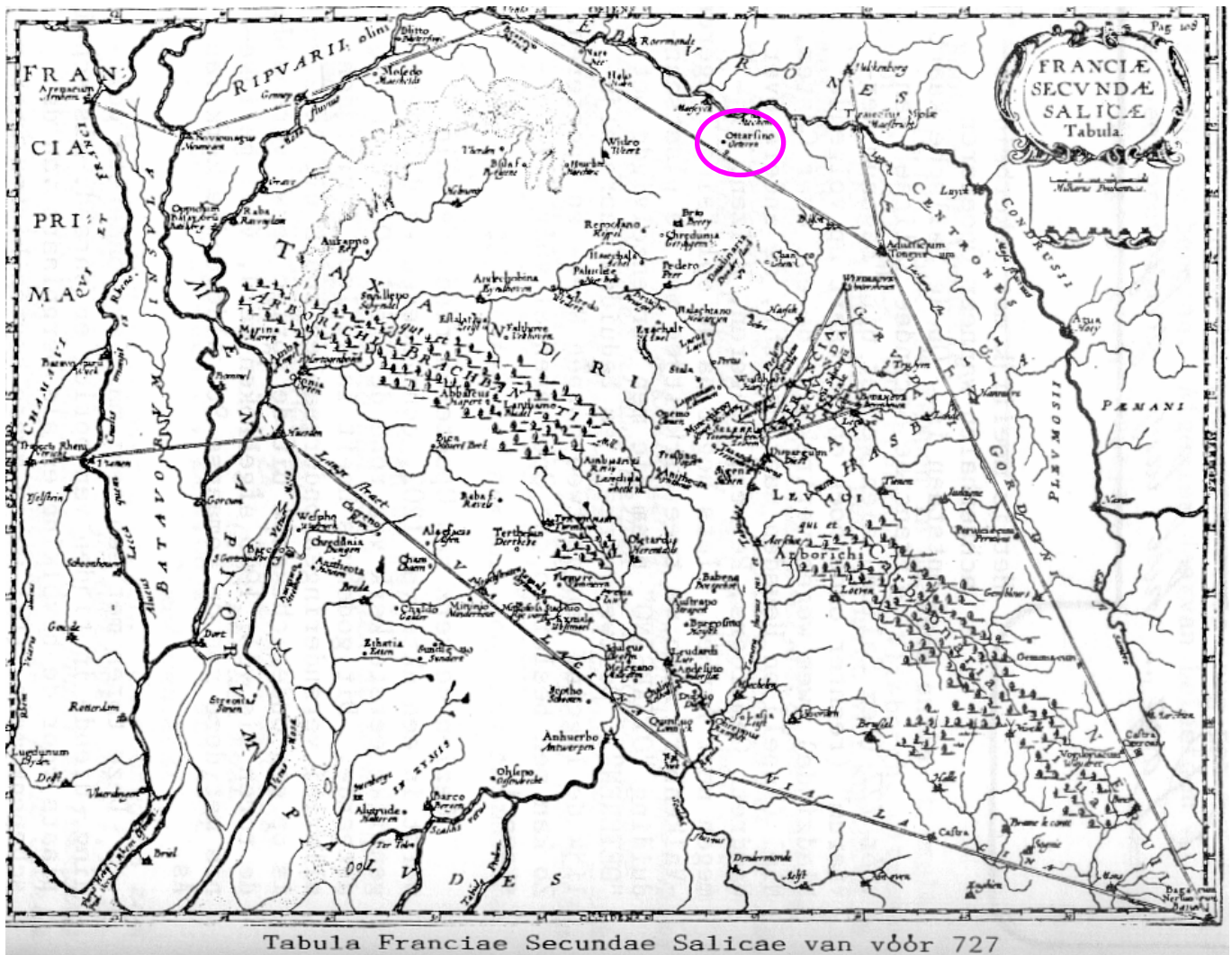

Opoeteren in een notendop

Over het verre verleden van Opoeteren tast men enigszins in het duister. Daarover schreef Johannes Daamen¹ in het Geschied-en Heemkundig tijdschrift Utersjank (jg. 3, nov. 1996):

Het is moeilijk met zekerheid te achterhalen wanneer Opoeteren ontstaan is. Op de Salische kaart "Franciae Secundae Salicae" van vóór 727 (Lex Salica) zien we dat uit "Baganum Nerviarum" (rechter onderhoek op de kaart) twee wegen vertrekken: de ene over Caster, Niel (Rupel) en Heusden naar Utrecht, de andere over Waudret, Gemboers, Perwez, Tongeren, Bilzen, Nijmegen naar Arnhem. Iets hoger na de splitsing Tongeren-Valkenburg zien we twee cirkeltjes met de plaatsaanduiding "OTTARSINO" naam die men vereenzelvigde met "OETEREN". De twee cirkeltjes beduiden waarschijnlijk de ligging van de twee dorpen Neer- en Opoeteren. Zo kan men besluiten dat Opoeteren al vóór 727 ontstaan is.

¹ Johannes Daamen, woonachtig te Niel (As), was jarenlang een gewaardeerd medewerker van het Geschied-en Heemkundig tijdschrift Utersjank van Opoeteren.

Al in 952 zou er sprake zijn van een plaats genaamd '*super fluvium Uotra*' waarin 'op' en 'Oeter' terug te vinden is. De oude Dionysiuskerk dateert wellicht uit de 9de eeuw.

De naam "Opoeteren" duikt eveneens op in de archieven in een akte van 1202, toen Guido, bisschop van Proeneste, legaat van de Heilige Stoe1, op aanvraag van de kanunniken van Eyck (= Aldeneik), verklaarde dat de priesters en parochianen van het concilie Eyck gehouden waren jaarlijks binnen de vier Pinksterdagen, processiegewijs met kruis en vaandel naar Aldeneik te komen. Deze processies noemde men banheerlijke processies als blijk van de band met de kapittelkerk van Aldeneik. Naast een tiental parochies wordt ook Opoeteren vernoemd.² Er wordt aangenomen dat hieruit blijkt dat Opoeteren reeds vóór 1202 een belangrijke onafhankelijke parochie was, die toen geen binding meer had met de moederkerk van Dilsen. In het begin moesten de Opoeterenaren immers naar de kerk van Dilsen om er hun Pasen te houden, voor doopsel en begrafenissen.

In 1311 spreekt men van de 'molen van Dorne', een dwang- of banmolen, gelegen op het grondgebied van Opglabbeek, afgebroken in de 20ste eeuw. De inwoners van Houw en Dorne, Neerglabbeek en drie gezinnen van Niel waren verplicht er te laten malen. Eerst in 1407 vindt men een verwijzing naar de dorpermolen, namelijk in een grensbeschrijving van 1407, opgenomen in het keurboek van Opoeteren (waarin de onderlinge verhoudingen en de gedragsregels van de inwoners van Opoeteren vastgelegd werden). Daarin valt ook de naam *Ste Thoelen*. En verwijst dat niet naar Sint-Ool in Dorne? Stond daar een heidense tempel, later omgevormd tot een kerkje? De Heer René Schreurs schreef ter gelegenheid van de inwijding van de nieuwe kerk te Dorne, in het gedenkboek toen uitgegeven en gedateerd 14 april 1991:

Heel wat geschied- en oudheidkundigen hebben zich aan St.-Ool geïnteresseerd. Vooral in de tijd tussen de twee oorlogen werd de plaats regelmatig door deze mensen bezocht.

Er werd gegraven, gefotografeerd, schetsen getekend en bevindingen opgeschreven.

Bij vergelijking met de reeds vroeger gevonden plaatsen van oude nederzettingen aan weerskanten van de Maas, komt men tot de conclusie dat het stukje Dorne, vlak tegen de Oeter en grenzend aan Niel en Opglabbeek, beter bekend als St.-Ool, tot de oudste woongebieden van de streek mag gerekend worden. Sporen van menselijke aanwezigheid gaan terug tot de steentijd uit de prehistorie...

Aanvullend over de molens kan gezegd worden dat de eerste volmolens werden gebouwd omtrent 1550. De oudst vernoemde volder was Tijs de volder, die in het jaar 1557 ook Tijs tGebruggen of Tijs Sijmons werd genoemd. In 1572 was er nog een volder: Ghijlis Gerits. Alleszins zijn er drie volmolens te Opoeteren bekend: Houbenmolen; Houtenmolen, later Beelen molen en nu de nog bestaande Volmolen aan de manege op de grens met Neeroeteren; de volmolen van de familie van Keverberch, later in het bezit van de familie de Selijns. Deze laatste volmolen verdween omstreeks 1790.

In het keurboek van Opoeteren staat het 'octrooi van het dorp Opoeteren' opgenomen, met als datum 1359. Daarin werd door de Graaf van Loon, Diederick van Heinsberg,³ in 1359

² J. Coenen, 'Limburgse oorkonden', onder nr. 653.

³ Deze graaf van Loon stierf in 1361. Diederiks opvolger, Godfried van Dalenbroek (1361-1362), verkocht zijn rechten aan Arnold van Rummen, die eveneens langs moederszijde van de gravenfamilie afstamde. Nadat zijn burcht te Rummen ingenomen en verwoest was en het graafschap door de Luikenaars onder de voet was gelopen, deed Arnold van Rummen op 21 september 1366 afstand van zijn aanspraken op Loon. Tot het einde van het Ancien Régime zou de prins-bisschop van Luik zich ook graaf van Loon noemen (Uit "Limburg in kaart en prent, Historisch Cartografisch Overzicht van Belgisch en Nederlands Limburg").

aan Opoeteren het recht verleend om 'gemeente' gronden te verkopen. Meermaals zouden de Opoeterenaren gebruik maken van dit recht en er werd dan telkens verwezen naar het octrooi, bewaard in de archiefkist of 'schepenkomp'.

Rondom Opoeteren lagen uitgestrekte heidegronden en bossen waarvan de Opoeterenaren eeuwenlang gebruik maakten. Maar ook andere dorpen of heren lieten daarop hun vermeende rechten gelden. Aan de ene kant van Opoeteren lag de Gruitroderheide waarop ook de dorpen Gruitrode, Neeroeteren en Opitter hun rechten lieten gelden. Eveneens de machtige Commanderie van de Duitse Ridderorde te Gruitrode maakte daarop maar al te graag aanspraak. Aan de andere kant van Opoeteren lag het uitgestrekte Ledebos waarin tevens de schepenbanken van Stokkem, Dilsen en Rotem, de drie Banken genoemd, hun rechten lieten gelden. De verstandhouding daar omtrent was dus regelmatig zoek.

Aangaande de moeilijkheden over de Gruitroderheide is er een oorkonde van 15 april 1390. Daarvan maakt P.J. Maas in 'De Geschiedenis van Neeroeteren' gewag. Bij de afbakening van die heide valt de naam Opoeteren. Later zijn er nog meermaals moeilijkheden.

- In 1438 werd opnieuw een overeenkomst opgesteld *Aengaende den heijde van GruitRoijs Tusschen GruijtRoijs, Nedeeroeteren Opitter, ende die van Opoeteren.* & . Daarom werden belangrijke mannen opgetrommeld.
- In 1667 waren er opnieuw moeilijkheden en in 1668 werd daarover een akkoord bereikt, ingeschreven in het keurboek van Opoeteren.
- Op 27 mei 1760 legden *Lambert Reijnders in den ouderdom van acht en vijftigh jaeren, Willem Nijs in den ouderdom van twee en sestigh jaeren, en Hendrick Drieskens van gelijcke ouderdom van twee en sestigh jaeren, Peter Tijsemans oudt 52 jaer Jan Vrancken 60 jaeren en Jacob Stucken in ouderdom van 68 jaeren* de volgende getuigenis af:

dat zij niemand op de Gruitroderheide hebben zien jagen dan de jagers van de Commanderie van Gruitrode. Nog weten zij dat niemand anders op de Gruitroderheide mag jagen dan zijne Exellentie, als grondheer en tijdelijke commandeur van Gruitrode. En dat hebben zij, getuigen, altijd van hun voorzaten horen zeggen. Verder verklaren en bekrachtigen zij dat de vier gemeenten - namelijk Gruitrode, Neeroeteren, Opoeteren en Opitter - op de genoemde Gruitroderheide recht hebben en gerechtigd zijn, volgens oude verbonden en privilegiën van de genoemde gemeenten, om daarop hun schapen en beesten te laten heijden en weijden. Zij mogen daar ook vlicker <heilappen>, heijde, en lappen te meijden en steecken. En tenslotte mogen ze er leem uitwerpen, die ze nodig hebben 'tot hun gerief'.

De Commandeur zou die rechten eens kunnen vergeten!

- Tenslotte, de eigenlijke grensscheiding tussen de vier gemeenten had plaats in het midden van de 19de eeuw.

Aan de andere kant van Opoeteren bevond zich het zogenaamde 'Drie Bankenbos' dat oorspronkelijk deel uitmaakte van het uitgestrekte Ledebos. Volgens Johannes Daamen werd de oudste en zekerste grensbeschrijving van het Ledebos opgemaakt op 13 december 1362 en is te vinden in het charter, waardoor Karel IV, de Roomse koning Arnoldus van Rummen, beleent met het graafschap Loon en dat luidt:

Het woud genaamt Lede, dat begint ter plaatse geheten "Krusebruck" loopt over het dorp Dorne langs de rivier of beek genaamd "Utre" tot aan de hoeve "Busschusen" en van daar naar het dorp "Globeck", en verder zwenkend om het woud van "Lorven" bij voornoemde waterloop, "Uter" en vandaar naar de Maas over de plaats genoemd "Waschestat". Met de voorschreven algemene en bijzondere heerlijkheden, rechten en

erfelikheden opbrengsten en toebehoorten, die zoals men weet, van ons en het heilig Rijk als leen afhangen, en aan hetzelfde ten erfelijken titel toebehoren.

(Vertaling van de Latijnse tekst uit het Cartulaire de St Lambert VI blad 362, aanhangsels 83)

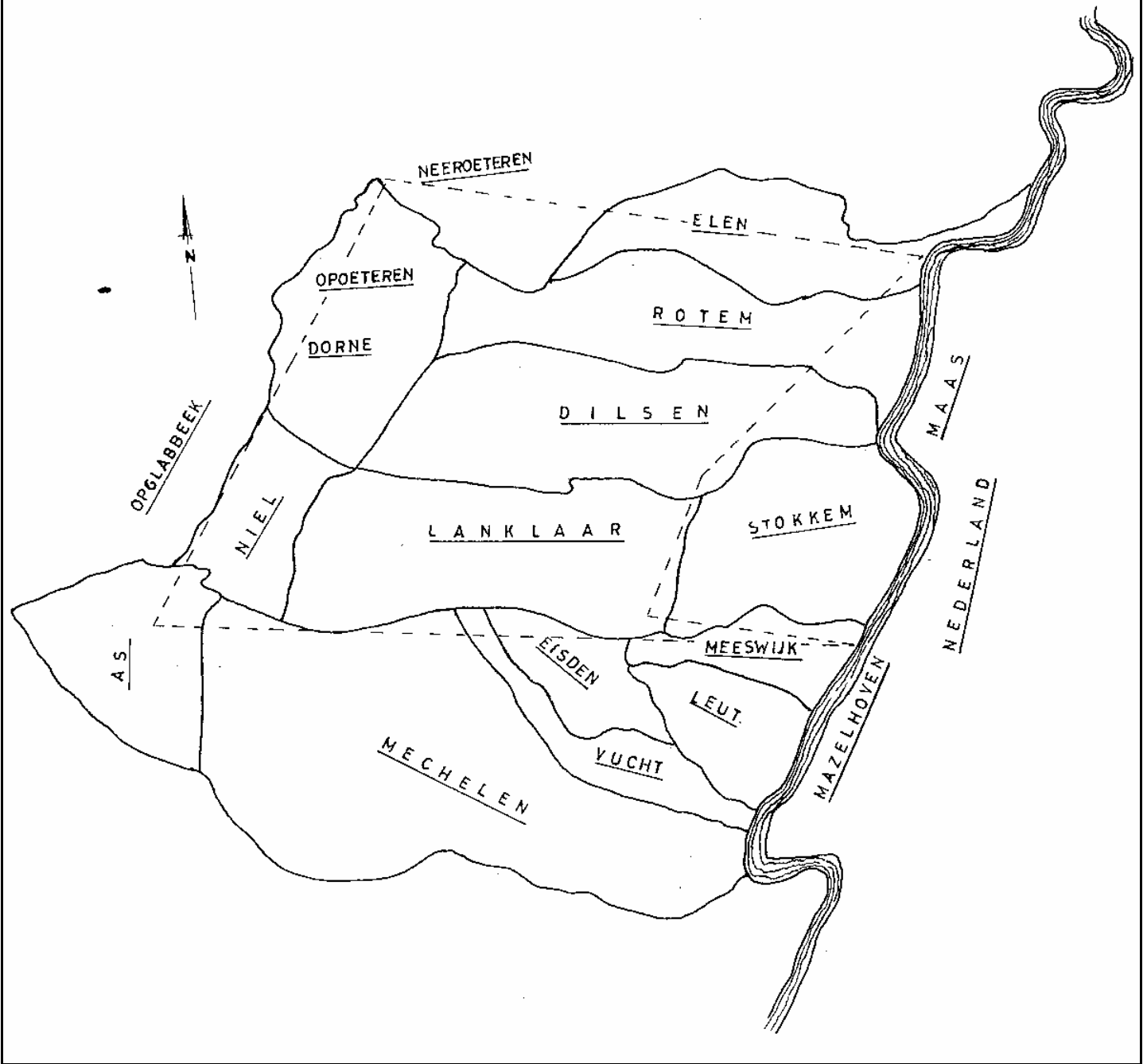
Joannes Daamen verduidelijkt als volgt: de grensbeschrijving vangt aan ten noorden bij het Kruisbroek dicht bij het kasteel van Sipernau te Elen. Vandaar loopt ze recht naar de Oeterbeek bij Opoeteren. Daar volgt ze de beek over het gehucht Dorne naar de hoeve Boshuizen. Vervolgens loopt ze naar Opglabbeek en zwenkt daar verder af om het Laarven en gaat van daar naar de Maas over de plaats genoemd "Waschestat". Van de oostergrens (de Maas) wordt niet gesproken. Het bos was dus ten westen begrensd door de Bosbeek die in Aldeneik in de Maas uitmondt. In de omgeving van As slaat de grens de oostelijke richting over het bos Laarven. De zuidergrens werd gevormd door de limieten van het bos van Mechelen en Eیدن en gaat van daar verder naar de Maas over de Waschestat. Deze laatste lag beneden het "Firvelt" en is waarschijnlijk te identificeren met het "Grondeloos meer".

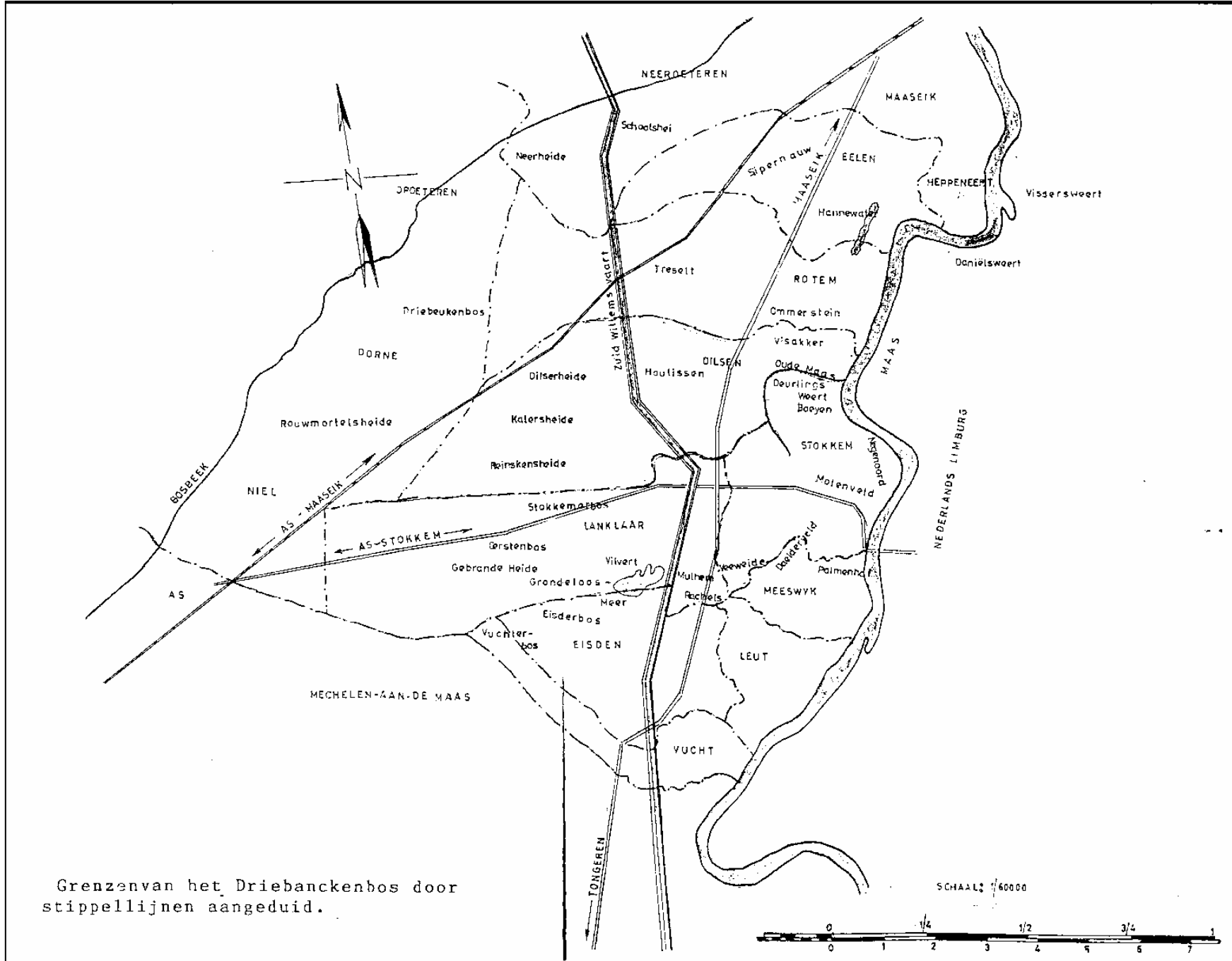
Volgens voornoemd charter lag het Ledebos omsloten tussen de grenzen van:

Ten noorden Elen vanaf de Maas in de richting van Neeroeteren, ten oosten de Maas tot Nattenhoven. Vandaar liep de grens over het huidige Lanklaar en raakte de grens van Meeswijk en het gehucht Mulheim. Ten zuiden werd het omsloten door de grenzen van het Eisderbos en het Mechelerbos tot tegen de gemeente As, en ten westen tot tegen de huidige bosbeek die de grens vormde van Opglabbeek-Opoeteren en Neeroeteren. Het besloeg aldus het grondgebied van de dorpen Rotem, Dilsen, Stokkem en Lanklaar tot tegen de Heirbaan, en vervolgens de dorpen Niel, Dorne en het gehucht De Houw.

Joannes Daamen bracht dat als volgt in kaart:

HET LEDE BOS

Grenzen van het Driebeukenbos door stippellijnen aangeduid.

Het Ledebos was dus eigendom van het Duitse Keizerrijk. De graaf van Loon was er mede beleend. Volgens Daamen deelde de graaf in 1221 dit eigendomsrecht nog met het kapittel van Sint-Servaas dat een onverdeeld vierde van het bos bezat. Ook de kerk van Aken bezat een onverdeeld negende deel. De graaf van Loon en het kapittel van Sint-Servaas bezaten dus het eigendomsrecht van het Ledebos en mochten dus vrij beschikken over al wat er op groeide. Ook de inwoners van Opoeteren en de drie dorpen Stokkem, Rotem en Dilsen bezaten zekere rechten op het Ledebos dat hen van brandhout voorzag en andere voortbrengselen. Stilaan ontstond de naam 'Drie Bankenbos' (Stokkem, Rotem en Dilsen).

Ook Opoeteren, als vierde (schepen)bank, liet daarop zijn rechten gelden. Er waren regelmatig geschillen over die rechten. En over welk gebied ging het? In het keurboek van Opoeteren staat er daarom een grensbeschrijving, gedateerd 1407. Het is een extract uit het *Register van het Beleijt Boeck* van de stad Stokkem en geeft de grenzen aan tussen het bosgebied van de drie banken Stokkem, Dilsen en Rotem en de andere omliggende dorpen die daaraan grenzen. De grensbeschrijving begint *Aen die groen hegge gelegen int daelrevelt tusschen Stockhem ende Meeswijck*...Bij die grensbeschrijving is er sprake van St. Thoelen (Sint-Ool te Dorne?) en de dorpermolen zoals eerder werd aangehaald.

Blijkbaar waren er moeilijkheden in 1425. Dat jaar berichtte de bisschop van Luik aan Stokkem, Dilsen en Rotem de onderzaten van Opoeteren de Stokkemerbos of heide te laten gebruiken. In 1428 is er een *arbritaeze utspraeck* dat die van Opoeteren de vierde bank zijn met die van Stokkem, Dilsen en Rotem en gerechtigd zijn in *den bosch oft heijden* en dat op een *poene* <boete> van tweehonderd 'Nobelen'. Vervolgens waren er moeilijkheden in 1461, 1500, 1504, 1514, 1518, althans dat blijkt uit het Opoeters keurboek:

- Omstreeks 1461 heeft Johan Doumen, bode, op bevel van Thewijs Weijvers, met recht de paarden, wagens, getouw, ossen en toebehoor van de Opoeterenaar Heijn van Birkingen aangeslagen. Die gaat in het verweer, gesteund door de gemeente. De Opoeterenaar verwijst naar het vonnis van 1428, bekrachtigd door Johan van Heijnsbergh, de prins-bisschop. De tegenpartij laat de termijn verstrijken om bewijzen voor te leggen. Het vonnis luidt dat binnen 15 dagen het 'gepande' moet terugbezorgd worden en Thewijs Weijvers en Johan Doumen worden in de kosten van het proces veroordeeld.
- Op 11 juli 1500 is er een uitspraak ten voordele van Vaes van Berckingen van Opoeteren tegen Ardt de Bolre en Peter Scabbarts en consorten, veroordeelden van Stokkem, Dilsen en Rotem.
- In 1504 is een 'ratificatie en beveel' opgenomen van Zijne Doorluchtige Hoogheid Johan van Horne aangaande de Stokkemer heide.
- In 1514 is blijkbaar Heijn Houten gepand *inder Heijden beneden dije berghe* van Opoeteren. Zijn 2 ossen zijn afgenomen en een paard uit zijn wagen. En dat wilden die van Opoeteren niet lijden.

Zij haalden een gebod boven van de XXII tegen schout Goert Bormans waar de gepande beesten stonden en *zijn mede pliechters*. Die gingen daarom naar Aerden van Mewen te Bree, hun drossaard, menende dat die van Opoeteren geen recht hadden te 'varen' op de Neerheide. De drossaard oordeelde dat alle twisten moesten blijven rusten tot de terugkeer van zijn genadige heer. En die van Opoeteren zouden tot deze tijd met de *heijde seijssen langs die berghe omgaan soe verre die vanden berghen ginghen*. En de beesten zouden gaan zo zij gewoon zijn te gaan. Dit geschiedde in het jaar 1514, op zaterdag na Beloken Pinksterdag, schreef Jacob Hoels, priester, op bevel van Aert van Mewen, drossaard.

- Omdat er in 1518 een klacht is van de Opoeterenaren ondertekent op 25 september 1518 Erard vander Marck, Bisschop te Luik, Hertog van Bouillon en Graaf van Loon, in de stad Dinant de uitspraak, op een boete van 50 goudgulden, dat die van Opoeteren

met de drie banken gerechtigd zijn in de bossen en heiden en een vierde bank zijn. Eveneens in 1518 is er een vonnis van de Hoge Heren van de XXII van Luik ten voordele van die van Opoeteren tegen die van Stokkem, Dilsen en Rotem wegens de heide.

In 1531 wilde men een komaf maken met de geschillen. Namelijk op 23 april 1531, ten tijde van Johan van Groesbeeck, drossaard te Stokkem, werd in de omliggende dorpen, namelijk Meeswijk, Eisden, Vucht, Mechelen, As, Opglabbeek, Opoeteren, Neeroeteren en Elen, gepubliceerd dat de grenzen van de Drie Banken zouden geïnspecteerd worden, in overleg met de vertegenwoordigers van de betrokken dorpen, om tot een akkoord te komen over ieders rechten. Doch de ruzies zouden niet lang uitblijven.

- Op 28 juli 1542 haalt Jan Vrancken, in naam van die van Opoeteren, zijn gelijk tegen Ruth Meijers, Gielis Smeets, Thijs Henckens, Jan Stijren en consorten van Stokkem, Dilsen en Rotem. Op 16 september 1542 zijn die van Stokkem, Dilsen en van Rotem door de Edele Hoge Staten en gedeputeerden van de Bisschop Corneil van Berghe opnieuw veroordeeld.
- In 1545 sluiten de drie banken een *verdraegh en vreedinge* aangaande het bos, geheten die *Gemeijnte*, gelegen voor Opoeteren.
- In 1553 is er opnieuw een omslachtige grensafbakening waarbij alle betrokken partijen aan bod komen. De afgevaardigden van Opoeteren duiken opnieuw in de archiefkist en leggen hun verleende rechten voor aan de drossaard en de afgevaardigden van de drie banken.
- Als in 1714 Arnoldus Bijmens en Mathijs Hoven worden gepand is er opnieuw groot alarm. En eens te meer moeten de drie banken Opoeteren als vierde bank erkennen.

In 1820 kwam er na lang onderhandelen een definitief einde aan de geschillen doordat de heide van de drie banken werd toegewezen aan de betrokken gemeenten.⁴ Ondermeer Opoeteren kreeg ook zijn deel van de koek.

*Etat general de la Bruyere des trois bancs
pour servir de base de la Retribution de l'arpentage*

	Surface hecta, ares, cen	Retribution florins Cen
La ville de Stokhem pour une Cinquieme partie	865,18,66	121,13
La Commune de dilsen idem	865,18,66	121,13
La Commune de Rothem idem	865,18,66	121,13
La Commune d'Opoeteren idem	865,18,66	121,13
La Commune de Niel pour une dixieme partie	432,59,33	60,56
La Commune de Lanklaer idem	432,59,33	60,56
La Commune D'Eelen par transaction, avec les trois bancs et Neeroeteren	232,31,56	34,52
La Communes de Neeroeteren par transaction guillaume telemans et Caspar gielen de Neeroeteren	185,61,59	25,99

⁴ RAL, 04.01 Provinciaal Bestuur Inv. nr. 5146 (1 pak).

par transaction avec les trois bancs	10,00,00	1,40
La Commune deijsden, par transaction	123,61,59	17,33
La Commune De Mechgelen, par transaction	16,79,30	2,35
La Commune D'asch par transaction	25,00,00	3,50
La Commune De Leuth par transaction	13,68,70	1,91
La Commune De Meeswick par transaction	13,68,70	1,91
total	4946,78,15	692,55

Certifié l'état ci dessus en total à quatre mille neuf cent quarant
six hecatres soixant dix huit ares, quinze centiares,
montant en Retribution Six Cent quatre vent douze florins cinquante
cinq cents

à Breé le 29 Mars 1820

J. Vaesen

et M: Indekeu

Terug in de tijd. In mei 1267 schonk Arnold VII, graaf van Loon, aan de Cisterciënser Vrouwenabdij van de Godsberg te Neeroeteren de tienden van Gruitrode, mits betaling van een rente van één mark aan Godfried van O of van Hovele, alsook de tienden van Opoeteren. Die abdij werd rond 1240 van Baltershoven, in de buurt van Sint-Truiden, naar Neeroeteren overgebracht. Het klooster van Baltershoven zelf was een spruit van de machtige abdij van Oriënten, die rond 1150 door Arnold V, graaf van Loon op het grondgebied van de gemeente Rummen gesticht werd. In 1275 wordt de abdij van 'Uteren' <Neeroeteren> verenigd met de abdij van Oriënten omdat een afzonderlijk bestaan niet meer kon door de ontoereikendheid van de tijdelijke goederen. En door de ondraaglijke armoede was men zelfs verplicht het noodwendige te bedelen.⁵

Volgens rustend pastoor Jan Lambert Jaeken⁶ bouwde de abdis van Oriënten in 1274 het koor aan de oude kerk te Opoeteren. Ongeveer 400 jaren later, in 1670, werd pastoor Willem Uleners geconfronteerd met een koor dat moest gerepareerd worden. Ook de 'gerfkamer' of sacristie was versleten en moest dringend hersteld worden. Maar de abdis Mechtildis de Roest van het klooster van Oriënten schoof de verantwoordelijkheid voor reparatie af naar de Opoeterenaren. Op 19 juli 1671 maakte zij volgend schriftelijk beklag (in aangepaste taal) over aan de pastoor Willem Uleners:

Aan het klooster, rechthebbende op het koor van de kerk van Opoeteren, is onlangs een rapport gedaan. Daaruit blijkt dat de Opoeterenaren zonder haar toelating een 'duivenhuis' op het koor gesteld hebben. Door het gewicht van het duivenmest zou het koor gebarsten zijn en in perijckel <gevaar> van te vallen. Het koor zou het klooster toebehoren. Vermits dat duivenhuis is geplaatst zonder hun weet en tegen hun wil en zonder hun toelating wordt iedere verantwoordelijkheid in verband met de ontstane schade afgewezen.

Joannes Daamen schreef nog:

⁵ P.J. Maas in 'Geschiedenis van Neeroeteren'.

⁶ Jan Lambert JAEKEN, zoon van Pieter Jan Jaeken en van Gertrudis Claessens, werd geboren te Opoeteren op 1 december 1854. Hij werd priester gewijd te Luik op 19 mei 1883 en als kapelaan benoemd te St. Pholien in Luik. In mei 1892 werd hij pastoor te Forêt (Trooz) tot oktober 1906 toen hij pastoor werd te Lauw. Hij ging op rust te Opoeteren in november 1923 (op de kapelanij) en overleed aldaar op 26 april 1931. Gedurende deze laatste periode heeft hij zeer veel zaken genoteerd, die betrekking hebben op de geschiedenis van Opoeteren, waarvan op de dag van vandaag nog altijd dankbaar gebruik wordt gemaakt.

Zover we kunnen opklimmen vinden we de tienden van Opoeteren in handen van de graaf van Loon, maar het begeavingsrecht in de handen van de prins-bisschoppen van Luik. Dit wil zeggen dat hij alleen het recht had om een pastoor voor Opoeteren te benoemen. Zó blijkt Opoeteren een late stichting te zijn geweest onder invloed van de graaf van Loon. Van betrekkingen met Neeroeteren en Thorn, zoals velen menen, bestaan geen sporen, waaruit duidelijk valt of te leiden dat Opoeteren aanvankelijk tot de parochie Dilsen behoorde waar de moederkerk van een aantal filialen stond.

Over de eerste pastoors van Opoeteren is uitermate weinig geweten. Pas in de eerste helft van de 14de eeuw vinden we als pastoor van Opoeteren een zekere Alardus van Cypernauw vermeld, die voorkomt in verschillende bescheiden aangaande de abdij van Thorn van 1348 tot 1364. Hij was tevens kanunnik van de kerk van Thorn. (H. Van de Weerd: in Limburg, 5de jg 1923, P 163. Het Landdekenaat Eyck). Voor 1436 is Joannes de Fabri bekend als pastoor. Tot 1580 is er pastoor Michael Vandenstein. Met pastoor Willem Hermans (1580-1615), afkomstig van Beek bij Bree, krijgt men meer voet aan de grond. Van hem is trouwens nog een grafsteen bewaard, ingemetseld in de kerkmuur aan het Bosbessenplein.

In het keurboek is ook een oude grensbeschrijving van Opoeteren opgenomen, verwijzend naar het jaartal 1535, in aangepaste taal als volgt:

Limiten of grenzen van het dorp Opoeteren

Dit is alzulke rondgang en begrenzing toebehorend aan onze Hoge Eerwaardige Prins en Heer, Heer Georgius van Oostenrijk, Bisschop te Luik, Hertog van Bouillon en Graaf van Loon etc., Zijne Genadige Hoogheid en Heerlijkheid, welke gehouden is geweest van oudsher tot deze dag toe, en ieder jaar op het jaargeding is verklaard geweest, en dat op verbetering door onze Genadige Doorluchtige Hoogheid voorschreven en ons Eerwaardig Wijze Hoge Hoofd (dat is namelijk het Hoog Gerechtshof van Vliermaal), in vorm hierna beschreven.

1535

Item, ten eerste, 'aangaande' <te beginnen> in de Oude Beek en de stroom op in de Cattenbeek en zo voorts door de beemden die voor Louwel liggen, door in de Catteput en uit de Catteput in het Jagers gat, en uit het Jagers gat dat oude wegske in al op dat oord van Meijers veld en voorts op de Kievitsbergheuvell en van hier de wegjes in die achter op het veld van Opoeteren gaan en zo voort op dat oord van Ponsveld op de Loe. En dan voort in de Rijsschen haag, en uit de Rijsschen haag in de Oude straat, en uit de Oude straat in de Oude (niet meer leesbaar door beschadiging) beemd zo in de 'holte' in, al in de Oude Roeten <vlasroten?>, en uit de Oude Roeten tot de beek al op die Krom Eiken, en zo van de Kromme Eiken die beek op de halve stroom in de Oude Beek.

Gekopieerd uit een 'legerbrieff' door mij, Wilhelm vander Linden, secretaris en stadhouder in Opoeteren

In het oudst bewaarde rolregister (rol 1; 1541-1550), te raadplegen in het Rijksarchief te Hasselt komt men de namen tegen van de oudst bekende (substituut)schouten. In 1541 werd Thijs Tismans (Tijsmans) als schout vermeld. Hij trad blijkbaar af want in hetzelfde jaar werd in hetzelfde rolregister, op 20 oktober 1541, Lambrecht Buijskens als schout vermeld en Thijs Tismans 'als schout geweest zijnde'.

De eerste secretaris of griffier van de schepenbank waarover men iets weet was Ghilis vanden Holt alias Haeven (Hoeven, Hoven). Men komt hem in 1545 tegen in het oudst bewaard gebleven gichtregister van Opoeteren (RAH, Opoeteren, schepenbank, gicht 8bis

(1522-1565)). Ook zijn zoon Dionisius vanden Holt komt men als secretaris tegen. Zowel de vader als de zoon waren secretaris in het naburige dorp Neeroeteren, waar ze ten zeerste gewaardeerd werden, althans volgens P.J. Maas in zijn Geschiedenis van Neeroeteren. Volgens P.J. Maas zou de vader Ghilis er secretaris zijn geweest vanaf 1565. Hij gaf zijn ontslag en zou in 1583 opgevolgd worden door Dionijs Vanderholt die op 11 augustus 1583 zijn benoeming kreeg. Hij noemde zich de zoon van Gillis Vanderholt en Maria Winckelers. Dionijs zou volgens P.J. Maas overleden zijn in 1595. Doch dat valt te betwijfelen. Immers, in een schrijven van 20 december 1583 door Donijs <Dionijs> van Oeteren, rentmeester van het ambt van Stokkem, gericht aan de schepenbank van Opoeteren, worden de erfgenamen van Jan Knoups, Tijs Reulens, Gijs Gijsen en de erfgenamen van Meuwis Seps bedraagd te Rotem. De procedure is aangevangen te Opoeteren door Donijs vanden Holt, nu zaliger. Te Rotem zal geweest worden tot het 'geleijt der panden' <inbeslagname van de goederen> (RAH, Opoeteren, schepenbank, gicht 8ter, los stuk).

Volgens J. Molemans in het boek 'Opglabbeek, een rijk verleden' was Ghyllis vanden Holt, alias Haenen⁷ of Egidius de Ligno in 1552 secretaris te Opglabbeek. En hij schrijft: deze 61-jarige sekretaris woonde in 1587 in Bree, voordien in Opoeteren, Luik en Peer. In Opoeteren, Bree en elders was hij eveneens griffier.

Vervolgens was een andere zoon van Ghilis vanden Holt, Matthijs vanden Holt alias Haeven, jarenlang secretaris te Opoeteren. Verder vermeldt P.J. Maas in zijn Geschiedenis van Neeroeteren dat hij schepen was te Neeroeteren. Matthijs vanden Holt moet ook wel een tijdje schout geweest zijn te Opoeteren, As en Opglabbeek. Hij stierf in 1638. Nog leeft de naam 'Hoaven' voort tot op de dag van vandaag.

Twee families hebben te Opoeteren in vroeger tijden beslist een belangrijke rol gespeeld in het parochiaal en gemeentelijk leven te Opoeteren. Van de adellijke familie van Keverberch wordt nog een kelk bewaard. Tevens prijkt er een grafsteen van deze familie in het huidig kerkgebouw. Oorspronkelijk, vóór 1905, lag die grafsteen in het koor van de oude kerk. Toen men in het jaar 1847 een nieuwe vloer legde werd hij verplaatst vóór het doopvont. Bij het bouwen van de nieuwe kerk in 1905 heeft men hem achter in een zijkapelletje in de muur geplaatst. In die grafkelder werd Margaretha (de) Borman begraven, overleden te Opoeteren op Sint-Luciedag 13 december 1539, in de ouderdom van 80 jaren. Zoon Reiner van Keverberch alias van Meewen liet in de kerk van Opoeteren op het koor die grafsteen maken om er zijn moeder Margarita Bormans in te laten begraven. Zij was gehuwd met Jonker Jan van Mewen alias van Keverberch die overleed in 1503 op 'Sint Mathis avont'. Hij was de zoon van Godfried van Mewen, gehuwd met Ida van Elen en de kleinzoon van Arnold van Mewen, gehuwd met

Elisabeth van Keverberg. De geslachtslijst of de genealogie van de familie van Mewen en van Keverberg (Généalogie des familles de Mewen et de Keverberg) werd opgemaakt door

⁷ moet Haeven zijn!

C. De Borman in 'Annuaire de la Noblesse de la Belgique', jaargang 19, 1865, p. 230 en volgende. Nochtans konden die gegevens ruimschoots aangevuld worden met onder meer verwerkte gegevens uit de Opoeterse archiefstukken, bewaard in het Rijksarchief te Hasselt.

De naam 'van Keverberch' was vroeger verbonden met die 'van Mewen' (Meewen, Meuwen, Meeuwen, ...), een naam die verwijst naar het dorp Meeuwen waar de familie gevestigd was. Doorheen de eeuwen bleef alleen 'van Keverberch' over. De naam had dan ook verschillende schrijfwijzen, onder meer Kiverbergh, Kieverberch, Keverbergh, Cijverberch... Het geslacht gaat terug tot de heren van Heinsberg als graven van Loon, vermoedelijk een bastaardtak. Met de gebroeders 'van Meuwen' krijgt men vaste voet aan de grond. Enerzijds was er Walter van Meuwen, gehuwd met Catharina van Wessem. De afstammelingen daarvan speelden generaties lang vooral een vooraanstaande rol in de stad Bree.⁸ Anderzijds was er Arnold van Meuwen (+circa 1437) die gehuwd was met Elisabeth van Keverberch.

De STAMBOOM van Margareta Borman is als volgt:

Gisbert Borman, van Dorne, Opoeteren, 1350

|

Renier Borman, op den Lue (Opoeteren)

|

Renier Borman, van Opoeteren

|

Renier Borman, van Opoeteren x Agnes Coperdraet, van Maaseik

(Agnes was de zuster van Elisabeth Coperdraet en van Jan Coperdraet [†circa 1458] van Opoeteren, gehuwd met Catharina de Malle. Jan Coperdraet was ondermeer eigenaar van de Hertsberch te Opoeteren).

De kinderen van Renier en Agnes waren:

- Michel Borman
- Aleydis Borman x Godefridus Spee
- Peter Borman x ? . Dochter Agnes Borman huwde Hendrick Nootstock, wonend te Meeswijk.⁹ Een Joan Nootstock of Joan van Hertsberch (zoon?) was schepen te Valkenburg en gehuwd met Jonkvrouw Maria van Stralach. De onwettige zoon van Joan van Hertsberch verkocht de Hertsberch aan Caspar van Keverberch (de oude). Vele jaren later kwam de Hertsberg in bezit van de familie Smets van Maaseik. Die familie verkocht de Hertsberch aan Gerard Mulders van Opoeteren.
- Renier Borman, van Opoeteren x Cecilia van Ghen Broeck, van Steijn, dochter van Ridder Daniel Hoen van den Broeck & Jeanne de Merwede, berucht om haar valsmunterij.

⁸ Zie hiervoor 'De Geschiedenis van Bree' van S.F. Maes, O. Praem. en J. Dreesen, pr.

⁹ Stierf deze Hendrick Nootstock omtrent 1577? Immers, in het gichtregister 8ter, bewaard in het Rijksarchief te Hasselt, kan men lezen:

Ophelding Notstox goederen

Op 4 febr. 1577 doet voor schout en schepenen van Opoeteren Lenart Opt Broeck, in naam van Henrick Noetstox kinderen, ophelding van alle goederen, daar Henrick Notstox gestorven is.

(Dit huwelijk gaf aanleiding tot het verhuizen der familie de Borman naar Bree, waar zij gevestigd bleef en haar leden voorname posten bekleedden.)

↓

Daniel de Borman x Margareta van Chiney (dochter van Godfried van Chiney, meier of schout van Bree, en van Margareta van den Berghe)

↓

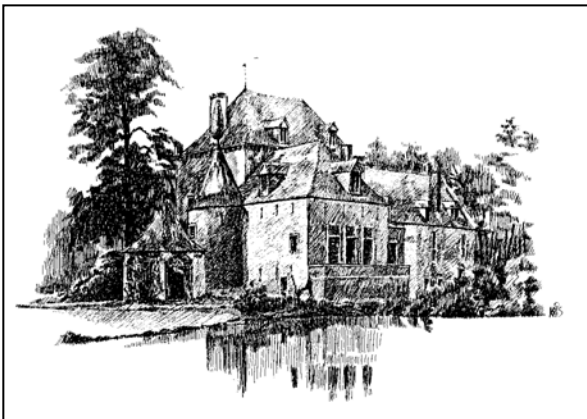
MARGARETA DE BORMAN X JAN VAN MEWEN ALIAS VAN KEVERBERG.

(zoon van Godfried van Mewen x Ida van Elen & kleinzoon van Arnold van Mewen x Elisabeth van Keeverberg)

De naam 'van Keeverberch' is onmiskenbaar verbonden met de zogenaamde slag op de Donderslagse heide te Meeuwen. Immers, op 6 december 1648 voerde een Kolonel van Keeverberch het plattelandsleger aan, 'huislieden' van "*15 oft sesstienhondert van deses ampts Stochem als oock van het land van Hamme*". Dat leger werd in de pan gehakt door de Lorreinse troepen. En er zijn voldoende redenen om aan te nemen dat 'Kolonel van Keeverberch' Jonker Caspar van Keeverberch was.

Eerder beroofden de Kroaten van ruitergeneraal Jan van Weert in 1636 de Opoeterse schans. Het waren einde 1500 en 1600 uiterst droevige tijden en de Opoeterenaren kregen het meermaals uiterst hard te verduren.

Verder is er te Opoeteren het nog bestaande kasteel De Schans¹⁰ waarin er nog sporen terug te vinden zijn van de adellijke familie de Selys (Selijs, Selis, Celis,...). Op

nieuwjaarsdag 1620, deed Michaël de Selijs plechtig zijn intrede te Opoeteren om er gehuldigd te worden als heer van de heerlijkheid Opoeteren. Hij legde toen de eed af om zich naar best vermogen in te spannen voor zijn onderdanen. Hij was doctor in de rechten en was in zijn tijd ook burgemeester van de stad Luik. Vanaf dan worden schout en schepenen tot aan de Franse Revolutie altijd benoemd door leden van de familie de Selijs.

Het kasteel De Schans te Opoeteren speelde een belangrijke rol in het leven van Michaël de Selijs

en zijn nazaten. In 'Limburgs Erfgoed', jg. 10 nr. 1 (januari/februari/maart 2005), 3-maandelijks tijdschrift van de Provincie Limburg, wordt vermeld dat het kasteel De Schans beschermd werd bij Ministerieel Besluit van 2 februari 2005. Een uitgebreide beschrijving van het kasteel De Schans kan men lezen in: 'Bouwen door de eeuwen heen', inventaris van het cultuurbezit in België..., uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Monumenten en Landschappen vanaf blz. 610. Daarin wordt aangenomen dat het huidige kasteel waarschijnlijk in 1667 werd gebouwd als buitenverblijf / residentie / hoeve door Michaël de Selijs, die de heerlijkheid in 1619 van prinsbisschop Ferdinand du Bavière in pand kreeg. Immers, in het kasteel De Schans is er een gevelsteen met het jaartal 1667. Midden XVII werd de naam Fanson aan de familienaam toegevoegd, en vanaf 1656 droeg de familie de titel van Baron...

¹⁰ Pentekening van Kris Nauwelaerts, uitgegeven door het Davidsfonds Opoeteren.

In 1790 werd het kasteel flink toegetakeld. Het had te maken met de opstand te Luik tegen de prins-bisschop Cesar van Hoensbroeck. Een legertje opstandelingen, met hoofdkwartier te As, lag verspreid ten zuiden van de grote beek, tussen As en Opoeteren, van 25 april tot 10 mei.¹¹ Die opstandelingen, of een deel ervan, zakten blijkbaar af naar het kasteel De Schans, onder de leiding van kolonel Lijon, die op 1 mei 1790 secretaris Lambertus Houben liet optrommelen om de deuren van het kasteel De Schans te openen. De Luikse oproerlingen hielden er 10 dagen lelijk huis en lieten het kasteel in een erbarmelijke toestand achter. Eens te meer was de streek geconfronteerd met oorlogsgeweld.

Rond die tijd, in 1793, zette molenaar Caspar Jacobus Boonen het dorp op zijn kop omdat hij een proces aanspande tegen 36 dorperlingen die nagelaten hadden te laten malen op de dorpermolen, een dwang- of banmolen, die hij huurde van baron de Selijs. Met Boonen belandt men eveneens in het Bokkenrijders gebeuren dat nog altijd tot de verbeelding spreekt.

Rustend pastoor Jan Lambert Jaeken schreef in 1929 over De Schans in zijn geschiedkundige nota's, hij was immers geschiedkundig geïnteresseerd:

Na den dood van de Baronnes de Selys in 1831 en onder 't bestuur van den E.H. Borman stond dan de schans te koop gedurende eenigen tijd, 't stond veil zegt men aan 80.000 hollandsche gulden.

Oude mensen hebben mij al ooit gezegd dat de principaalste, de ingezetene van Opoeteren samen dien eigendom wilden koopen. Ze hebben het niet gedaan, 't geld was raar.

Later dan rond 1840 werd de schans, kasteel, boerderijen, molens, gronden en bosschen gekocht door den Heer Bemelmans-Ruzette van Brussel voor 120.000 Fr. De kleinzoon Georges Bemelmans bewoont het thans en in 1926-27-28 heeft 't kasteel fel verfraaid, en onkosten niet gespaard.

In de huidige Sint-Donatuskerk te Dorne is er nog een doopvont te bewonderen, in hardsteen met kenmerken uit de 13de eeuw, afkomstig van de raadselachtige Sint-Oolkapel.

Een ander interessant overblijfsel uit vroeger tijden is de vermaarde Sint-Oolsteen uit 1623, thans ingemetseld in de nieuwe kerk van Dorne. De schenker van deze Sint-Oolsteen, Dionysius van Oeteren (burgemeester te Luik en rentmeester van het ambt Stokkem) trad te Luik in het huwelijk met Elisabeth de Méan. Hij was in 1622

burgemeester van Luik en werd er de stamvader van een tak der familie, die geruime tijd de hoogste bedieningen in deze stad bekleedde. Alhoewel hij overwegend in Luik verbleef verloor Dionijs niet de band met zijn geboortestreek. Zo was hij mecenas van

¹¹ Uit 'Geschiedenis van Neeroeteren', door P.J. Maas, deel 1; hoofdstuk 16.

kerkelijke gebouwen, onder meer te Dorne. Waarschijnlijk schonk hij een altaar aan de Sint-Pieterskerk in Elen. Te Maaseik was hij weldoener bij de bouw van de capucijnenkerk. Hij legde er trouwens de eerste steen op 3 mei 1632. Hij overleed te Stokkem op 15 maart 1643 en werd 's anderendaags begraven in de kloosterkerk van de Capucijnen te Maaseik. Daar prijkt nog zijn grafsteen in de voorgevel van de voormalige capucijnenkerk.¹²

Dionysius van Oeteren was de zoon van Leonard van Oeteren (de jonge) en Ida van den Eertwech en de kleinzoon van Leonard van Oeteren. Zowel grootvader als vader waren rentmeester van de Prinsbisschop van Luik voor het kwartier Stokkem. In 1579 werd Leonard van Oeteren de jonge benoemd tot luitenant van de lenen van het graafschap Loon en volgde zijn vader Lenart int Panhuijs of Lenart van Oeteren op als rentmeester. Deze laatste was gehuwd met een lid van het bekende geslacht Becx, dat afkomstig was uit de omgeving van 's Hertogenbosch, maar dat in de 16de eeuw tevens te Maaseik en te Luik was gevestigd. Dionysius van Oeteren volgde zijn vader als rentmeester op zoals blijkt uit de Sint-Oolsteen.

Dionysius van Oeteren was verwant met de belangrijke familie Van Panhuijsen te Opoeteren. Het geslacht Panhuijsen heeft heel wat ernstige en strijdbare priesters opgeleverd, waarvan er enkele in de bewogen jaren van de 16de eeuw als godsdienstige hervormers op de voorgrond traden. Aldus geschiedkundige Jan Gerits, die in 1975 een brochure schreef over Jacob Panhausen van Opoeteren, abt van Steinfeld. Deze brochure werd door het gemeentebestuur uitgegeven naar aanleiding van de Abt Jacob Panhausen-herdenking en van de onthulling van een gedenksteen, gebeeldhouwd door de Genker kunstenaar Raf Mailloux, geschonken door de V.T.B.-V.A.B., op zondag 28 september 1975. De Cultuurkring van Neeroeteren en het Davidsfonds van Opoeteren hielpen deze viering mogelijk maken met het toenmalige gemeentebestuur: Opoeteren was toen nog niet gefusioneerd met Maaseik en Mathieu Reulens was burgemeester. Uiteraard verleende ook pastoor Steensels zijn medewerking om de gedenksteen in de kerkmuur, links aan de hoofdingang van de kerk, te laten pronken.

Volgens Jan Gerits stond de Opoeterenaar Jacob Panhausen als abt te Steinfeld in de Eifel 42 jaren aan het hoofd van de abdij. Zijn geboortedatum moet omstreeks 1500 gesitueerd worden. Hij overleed op 22 januari 1582 en werd in de kapel van de H. Maria Magdalena in de abdijkerk van Steinfeld begraven. Op 6 februari 1582 werd zijn neef, Balthasar Panhausen, zijn opvolger. Hij stond aan het hoofd van de abdij tot aan zijn overlijden op 29 augustus 1606. Uit een Opoeters archiefstuk, bewaard in het Rijksarchief te Hasselt, blijkt dat deze Balthasar Panhausen of Panhuijsen of Panhuijs en zijn broeder Anthonius Panhuijs, prior van Sint-Johannes Corden (?) bij Keulen hun erfelijke rechten op de Panhuijs goederen, te Opoeteren in de dorpskern gelegen, op 4 juni 1598 overmaakten aan hun broeder Jacop Panhuijs. Jacop moet dan overleden zijn en zijn echtgenote Margrieta (Dries) kreeg de goederen overgedragen. De Eerwaarde heren Balthasar, abt van Steinfeld, en Anthonis, prior bij Keulen, hadden hun neef Leonart van Oeteren de jonge, gevolmachtigd om de wilsbeschikking van de twee eerwaarde heren over te brengen aan de Opoeterse schepenenbank. Hij legde op 3 augustus 1598 de bezegelde brieven van de twee broeders voor aan schout en schepenen om deze aangelegenheid in het reine te brengen. De brieven droegen het zegel van de abt en de prior.

Bij de renovatie van de Donatuskapel te Dorne in het jaar 2.000 werd een (altaar?)steen met 5 kruisen uitgegraven aan de ingang van de kapel en pronkt momenteel als

¹² Jan Gerits.

altaarsteen in de Donatuskapel. Verwijst die altaarsteen naar die éne merkwaardige zin uit de rekening van kerkmeester Jan Kanten in die Langsijp, uit het jaar 1669?

noch gegeven aen den boeden van Glabbeck om dat hij ons diverse reijsen <keren> heft tegen gebracht den altaer steijn bij St Odilia 10 st<uivers>.

Nog gegeven aan de bode van Opglabbeek, omdat hij ons diverse keren heeft tegengebracht de altaarsteen bij Sint-Oilia, 10 stuivers.

Tenslotte, in 1903 kreeg het voornemen om een nieuwe kerk te bouwen vaste vorm. In oktober 1903 werd door de kerkfabriek beslist de bouwmeesters Martens van Stevoort en Lenartz van Leuven te gelasten met het opmaken van een ontwerp.¹³ Dat blijkt uit de zitting van de kerkfabriek op zondag 3 april 1904. In mei 1905 waren de afbraakwerken van de oude kerk geëindigd en was men reeds bezig met het graven van de fundamenteën van de nieuwe kerk. Volgens Maas- en Kempenbode zou de kerk met kerstmis 1906 volkomen af zijn. In hetzelfde weekblad:

23 december 1906

- Verleden Donderdag is door den Z.E. Deken te Maeseyck, onze nieuwe kerk voorloopig ingezegend. 's Avonds werd, onder eenen grooten toeloop van volk, het H. Sacrament, processiesgewijze naar de nieuwe kerk gebracht.

Op 23 juni 1908 werd de kerk plechtig ingewijd door Mgr. Rutten.

Over de gemeente en de parochie kan men heel in het kort het volgende kwijt:

Tot ongeveer 1800

Eén kerkdorp met Sint-Dionysius als patroonheilige.

Vanaf 1660 kreeg de pastoor hulp van een kapelaan.

Eén gemeente met twee burgemeesters, jaarlijks verkozen op het 'jaargeding' (jaarlijkse verplichte samenkomst van de bewoners, meestal in januari).

Eén burgemeester van het 'binnendorp'.

Eén burgemeester van het gehucht Houw of Dorne.

Twee rechtsgebieden met als scheiding de Oeterbeek:

Schepenbank van Opoeteren voor de inwoners van het binnendorp. Vanaf 1620 gebeurt de aanstelling van schout en schepenen door de familie de Selijs. Immers op nieuwjaarsdag 1620 wordt Michael de Selijs plechtig ingehuldigd als Heer van de heerlijkheid Opoeteren.

Schepenbank van Rotem voor inwoners aan gene zijde van de beek, namelijk Houw en Dorne.

De zaken die er in het 'binnendorp' Opoeteren te regelen vielen kwamen voor de plaatselijke schepenbank: testamenten, leningen, opheldingen, ... Ook meningsverschillen werden uitgevochten voor de schepenbank. Wel kon men in beroep gaan bij het 'oppergerecht van Vliermaal' dat later in Hasselt zetelde. Voor criminele zaken - zoals moord, doodslag, brand stichting, heiligschenderij en

¹³ Over Hyancint Martens en Vincent Lenertz, architecten van de neogotische kerk te Opoeteren, kan men uitgebreid lezen in het boek 'De Sint-Niklaaskerk van Neerpelt / Geschiedenis en Kunstbezit', een bijdrage door M.J. Mireille Orlent, Licentiaat Kunstwetenschappen.

verkrachting – ressorteerde Opoeteren als Loonse gemeente onder het beroepshof van Vliermaal. Daar moest de schepenbank van Opoeteren 'in de leer gaan'. Dat gold echter alleen voor het binnendorp met de gehuchten Rooren en Roosterberg, Riet en Berkeinde, allemaal gelegen 'aan deze zijde van de beek'.

Aan 'gene zijde van de beek' lagen de gehuchten Houw en Dorne die ressorteerden onder de schepenbank van Rotem. Deze ressorteerde voor de hoger gerechtszaken onder Vroenhof bij Maastricht.

Die scheiding van het rechtsgebied zou meermaals voor spanningen zorgen.

Na 1800

Onder het bestuur van de Fransen veranderen geleidelijk de oude structuren: nieuwe rechtsapparaten, burgerlijke stand, verkiezingen voor één burgemeester, schepenen en gemeenteraad, ...

1945

Scheiding parochie Opoeteren en Dorne.

Houw blijft bij de parochie Opoeteren.

In Opoeteren nog slechts een pastoor.

1976

Opoeteren houdt op te bestaan als zelfstandige gemeente en vormt samen met Maaseik en Neeroeteren de Stad Maaseik. In januari 1977 treedt de laatste burgemeester van Opoeteren, Mathieu Reulens, terug en wordt het nieuwe stadsbestuur van de fusiegemeente Maaseik geïnstalleerd.

(Everd Cuppens, voorzitter Geschied- en Heemkundige Kring Utersjank, Dorne augustus 2006)

Geraadpleegde bronnen:

- o Rijksarchief Hasselt (RAH), Opoeteren: zowel de archiefstukken van de schepenbank als kerkelijke archiefstukken.
- o RAH, Opglabbeek, schepenbank, losse stukken nr. 3 en nr. 5.
- o Geschied- en Heemkundig tijdschrift Utersjank van Opoeteren.
- o Rijksarchief Limburg te Maastricht (RAL), 04.01 Provinciaal Bestuur Inv. nr. 5146 (1 pak).
- o 'De rampzalige Sinterklaasdag 1648, De slag op de Donderslagse Heide door P.L. Bussels, o.f.m. gevolgd door enkele studies over dezelfde tijd, vooral te Opoeteren door L.J.O., J.C. Willems en D. Snijders'. Uitgave van de Kultuurkring te Neeroeteren, 1976.
- o 'Annuaire de la Noblesse de la Belgique', door C. de Borman. Daarin de genealogie van 'Mewen', blz. 210-230, en de genealogie van 'Mewen dit de Keeverberg', blz. 230-244.
- o Le livre d'or de la famille de Borman.

- o 'Gedenkboek', uitgegeven bij de feestelijke inwijding van de nieuwe parochiekerk van Dorne Sint-Donatus door Mgr. Paul Schruers, bisschop van Hasselt, op zondag 14 april 1991: samenstelling René Schreurs / uitgave Kerkfabriek Sint-Donatus Dorne.
- o De geschiedkundige nota's van rustend pastoor Jan Lambert Jaeken van Opoeteren.
- o Brochure 'Jacob Panhausen van Opoeteren / Abt van Stein' door Jan Gerits. Uitgave van het Gemeentebestuur 1975.
- o 'Drie Bankenbos – Grensscheidingen van 1607', door Joannes Daamen.
- o J. Coenen, 'Limburgse oorkonden'.
- o Weekblad Maas- en Kempenbode.
- o Tijdschrift Limburg, nr. 5, april 1942, blz. 91-93: 'De grafsteen van de familie de Borman in de kerk te Opoeteren', door P. Kubben.
- o Tijdschrift Limburg, nr. 11, oktober 1942, blz. 209-215 en nr. 12, november 1942, blz. 233-237: 'Jan Coperdraet van Opoeteren', door P. Kubben.
- o Tijdschrift Heemkunde Limburg, 2003, nr. 4 (december), blz. 15-17: 'Dionysius van Oeteren, een markante figuur uit de Kempen' door Jan Gerits.
- o Tijdschrift Heemkunde Limburg, 2006, nr. 2 (juni), blz.10-15: Jacob Panhuysen, abt van Steinfeld. Een kloosterhervormer, ascetisch schrijver en humanist uit de 16de eeuw' door Jan Gerits.
- o 'Limburgs Erfgoed', jg. 10 nr. 1 (januari/februari/maart 2005), 3-maandelijks tijdschrift van de Provincie Limburg.
- o 'Bouwen door de eeuwen heen', inventaris van het cultuurbezit in België..., uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Monumenten en Landschappen.
- o 'Opglabbeek, een rijk verleden', J. Molemans en J. Mertens.
- o 'De Geschiedenis van Neeroeteren' door P.J. Maas.
- o 'De geschiedenis van Bree' door S.F. Maes, O. Praem en J. Dreesen, pr.
- o 'Geschiedenis van Elen', door Hendrik Van de Weerd.
- o Limburg in kaart en prent, Historisch Cartografisch Overzicht van Belgisch en Nederlands Limburg.
- o 'Bokkerijders in Opoeteren' door Marcel Hendrickx, Mathieu Kunnen, Hendrik Verheyen.
- o Parochiaal archief van Opoeteren.
- o Provinciaal archief.